

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

DEMİRBAŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 50973/06, 8672/07 ve 8722/07)

KARAR

Kararın bu versiyonu 12 Şubat 2009 tarihinde Mahkeme İç Tüzüğü'nün 81. maddesi uyarınca düzeltilmiştir.

STRAZBURG

9 Aralık 2008

Kesinleşme Tarihi

9 Mart 2009

İşbu karar bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Demirbaş ve Diğerleri/Türkiye davasında,

Başkan,

Françoise Tulkens,

Hâkimler,

Ireneu Cabral Barreto,

Vladimiro Zagrebelsky,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Nona Tsotsoria,

Işıl Karakaş,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Sally Dollé'nin katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 18 Kasım 2008 tarihinde yapılan kapalı müzakereler sonrasında, Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, Cem Demirbaş, Haydar Ceylan ve Binnaz Demirbaş ("başvuranlar") adlı üç Türk vatandaşı tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesine uyarınca, sırasıyla 8 Aralık 2006, 15 Şubat 2007 ve 17 Şubat 2007 tarihlerinde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine Mahkemeye yapılmış olan üç başvuru (no. 50973/06, 8672/07 ve 8722/07) bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, İstanbul Barosuna bağlı Avukat Z. Polat tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Mahkeme 30 Ağustos 2007 tarihinde başvuruları birleştirmiş ve kısmen kabul edilemez olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, ikinci

başvurudaki başvuranın maruz kaldığını iddia ettiği kötü muameleye ilişkin şikâyetlerinin yanı sıra her üç başvuranın tutuksuz yargılanma hakkı, tutukluluğun hukuka uygunluğuna ilişkin itirazda bulunma hakkı, icra edilebilir bir tazminat hakkı, makul süre içerisinde adil bir şekilde yargılanma hakkı ve makul süre şikâyeti bakımından etkili hukuk yolu hakkına ilişkin şikâyetlerin Hükümete bildirilmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca başvuruların kabul edilebilirliği ve esası hakkındaki incelemelerin aynı anda yürütülmesine karar verilmiştir (Sözleşme'nin 29. maddesinin 3. fıkrası).

OLAYLAR

I. DAVALARIN KOŞULLARI

4. Başvuranlar, sırasıyla 1977, 1974 ve 1974 doğumlu olup; İstanbul'da ikamet etmektedirler.

A. Başvuranların yakalanmaları, tutuklanmaları ve yargılanmaları

5. Cem Demirbaş ve Haydar Ceylan 18 Nisan 1999, Binnaz Demirbaş ise 19 Nisan 1999 tarihinde yakalanmıştır. Binnaz Demirbaş ve Cem Demirbaş hakkında düzenlenen yakalama tutanağına göre, yasa dışı örgüt Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist - Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TKP/ML-TİKKO) üyesi oldukları şüphesi üzerine yakalanmışlardır. Binnaz Demirbaş ve Cem Demirbaş akabinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinde gözaltına alınmıştır.

6. Başvuranlar 25 Nisan 1999 tarihinde Cumhuriyet savcısı önüne, akabinde ise sorgularını yapan ve ifadelerini kayda geçiren İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi nöbetçi hâkimi önüne çıkarılmışlardır. Nöbetçi hâkim

başvuranlar hakkında ceza davası süreci başlayana kadar tutuklama kararı vermiştir.

7. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı 3 Haziran 1999 tarihinde başvuranlar ve diğer dokuz kişi hakkında iddianamesini sunmuştur. Başvuranlara mülga Türk Ceza Kanunu'nun 146 § 1 maddesinde yasaklanan Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu isnat edilmiştir.

8. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi 25 Ağustos 1999 tarihinde davanın esasına ilişkin ilk duruşmasını gerçekleştirmiştir. Akabinde gerçekleştirilen on iki duruşma sırasında yargılamayı yürüten mahkeme tarafından atılan adımlar, aleni celsede iddianamenin okunması, başvuranlardan savunmalarının istenmesi ve başvuranların kimlik tespiti ve adli sicil kayıtlarının edinilmesinden ibaret olmuştur. Başvuranların diğer hususlar yanında, birtakım tanıkların dinlenmesi suretiyle soruşturmanın genişletilmesine yönelik talebi yargılamayı yürüten mahkeme tarafından reddedilmiştir.

9. İlk derece mahkemesi 22 Mayıs 2002 tarihinde başvuranların suçunu sabit görmüş ve kendilerini ölüm cezasına mahkûm etmiştir. Söz konusu ceza, müebbet hapis cezasına çevrilmiştir.

10. Başvuranlar temyiz başvurusunda bulunmuşlardır.

11. Yargıtay, 17 Nisan 2003 tarihinde kararı bozmuştur.

12. Başvuranların aleyhindeki davanın görülmesine 2 Haziran 2003 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde devam olunmuştur.

13. 30 Haziran 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 16 Haziran 2004 tarihli 5190 sayılı Kanun ile, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmıştır. Başvuranlar aleyhindeki dava İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

14. Başvuranlar ve temsilcileri 14 Şubat 2007 tarihine kadar pek çok kez İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi ve İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde başvuranların tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmalarını

talep etmişlerdir. Yargılamayı yürüten mahkeme, “isnat edilen suçun mahiyeti, dosyadaki deliller ve devam eden kaçma riski” nedeniyle tutukluluk halinin devamını haklı kılan gerekçelerin halen mevcut olduğunu değerlendirerek, başvuruların taleplerini her seferinde reddetmiştir. Tutukluluk halinin devamına hükmeden kararlara karşı Binnaz Demirbaş’ın 15 Nisan 2002 tarihinde ve diğer iki başvuranın 25 Temmuz 2005 tarihinde yapmış olduğu itirazlar da sırasıyla 17 Nisan 2002 ve 5 Eylül 2005 tarihlerinde reddedilmiştir.

15. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 14 Şubat 2007 tarihinde başvuruların tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmalarına karar vermiştir.

16. Dava dosyasındaki bilgilere göre, başvuruların aleyhindeki ceza yargılamaları kapsamında 2 Haziran 2003 tarihinden itibaren on üç duruşma daha gerçekleştirilmiştir ve söz konusu yargılamalar halen derdesttir.

B. Haydar Ceylan’ın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muamele gördüğü iddiası hakkında

17. Haydar Ceylan 18 Nisan 1999 tarihinde saat 13.00’te yakalanmasının ardından ilk olarak İstanbul’da bulunan Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürlüğüne götürülmüştür.

18. İki polis memuru tarafından düzenlenen yakalama tutanağına göre, Haydar Ceylan polis memurlarınca “şüpheli” bulunduğu için yakalanmıştır. Tutanakta başvuranın tutanağı imzalamayı reddettiği belirtilmiştir. Aynı gün saat 13.45’te üç polis memuru üst aramasına ilişkin bir tutanak düzenlemiş olup, söz konusu tutanakta başvuranın üzerinde bulunan eşyaların kendisine verildiği kaydedilmiştir. Bu tutanakta da başvuranın tutanağı imzalamayı reddettiği belirtilmiştir. Tarih düşülmemiş, başvuranın imzasını taşımayan veya başvuranın imzalamayı reddettiğine ilişkin bir açıklama içermeyen, üç polis memurunun düzenlediği ve imzaladığı üçüncü bir tutanağa göre ise,

başvuran üst aramasına direnmiş, Gaziosmanpaşa Emniyet Müdürlüğünde tutulduğu sırada pencereden atlamaya teşebbüs etmiş ve polis memurları güç kullanmak suretiyle başvuranın atlamasına engel olmuşlardır.

19. Başvuran aynı gün İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesine sevk edilmiştir.

20. Başvuran 19 Nisan 1999 tarihinde saat 3.42’de bir doktor tarafından muayene edilmiş olup, doktor başvuranın sırtında birkaç ekimotik lezyon (morluk), sol göz kapağında bir ekimoz ve sol omzunda birkaç ekimoz tespit etmiştir.

21. Başvuran 22 Nisan 1999 tarihinde saat 17.45’te yeniden bir doktor tarafından muayene edilmiş olup, doktor başvuranın sağ kaşında ve burnunun sol tarafında kabuklu eski sıyrıklar ve sol omzunda kabuklu yüzeysel bir sıyrık gözlemlemiştir.

22. Başvuran 25 Nisan 1999 tarihinde 10.30’da, Cumhuriyet savcısı ve nöbetçi hâkime sevki öncesinde, Beyoğlu Adli Tıp Şube Müdürlüğünde muayene edilmiştir. Başvuranı muayene eden doktor ve diğer dokuz kişi başvuranın sağ kaşında ve burnunun sol tarafında 0,2 ila 0,3 cm çaplı yaralar gözlemlemiştir. Doktor ayrıca, başvuranın sol omzunda 1x1 cm büyüklüğünde kabuklu bir sıyrık gözlemlemiştir.

23. Haydar Ceylan aynı gün Devlet Güvenlik Mahkemesi nöbetçi hâkimi önünde, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada işkence gördüğünü beyan etmiştir. Başvuran özellikle, kollarından asıldığını, üzerine su sıkıldığını ve dövüldüğünü belirtmiştir.

24. Haydar Ceylan 3 Mart 2000 ve 22 Mayıs 2002 tarihlerinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde beyanda bulunmuş ve diğer hususların yanında, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada işkence gördüğünü belirtmiştir. Başvuran 3 Mart 2000 tarihli beyanında, maruz kaldığını iddia ettiği kötü muameleyi ayrıntılı olarak anlatmıştır.

25. Başvuranın temsilcisi 6 Haziran 2002 tarihinde, başvurana kötü muamelede bulundukları iddia edilen polis memurları hakkında Fatih

Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Başvuranın temsilcisi söz konusu iddiaları desteklemek üzere başvuran hakkında düzenlenen tıbbi raporları ibraz etmiştir.

26. Başvuranın temsilcisinin dilekçesinin alınması üzerine Fatih Cumhuriyet Savcısı kötü muamele iddiaları hakkında soruşturma başlatmıştır.

27. Haydar Ceylan 26 Ağustos 2002 tarihinde Fatih Cumhuriyet Savcısı tarafından alınan ifadesinde, hem Gaziosmanpaşa, hem İstanbul emniyet müdürlüklerinde kötü muameleyle maruz kaldığını iddia etmiştir.

28. Cumhuriyet savcısı 28 Kasım 2002 tarihinde, başvurayı yakalayan polis memurlarından biri olan H.İ.'nin ifadesini almıştır. H.İ. tıbbi raporlarda tespit edilen yaralanmaların, emniyet müdürlüğünde memurların başvuranın pencereden atlamasını engellemeye çalıştıkları sırada meydana geldiğini belirtmiştir. H.İ. işkence iddialarını reddetmiştir.

29. Cumhuriyet savcısı 17 Şubat 2003 tarihinde, yakalama işlemi gerçekleştiren ikinci polis memuru M.Ö.'nün ifadesini almış; M.Ö. de başvuranın pencereden atlamaya kalkıştığını ve güç kullanmaya mecbur kaldıklarını ileri sürmüştür.

30. Fatih Cumhuriyet Savcısı 25 Ağustos 2003 tarihinde, H.İ. ve M.Ö.'yü mülga Türk Ceza Kanunu'nun 245. maddesi uyarınca Haydar Ceylan'a kötü muamelede bulunmakla itham ettiği iddianameyi Fatih Ceza Mahkemesine sunmuştur.

31. Fatih Ceza Mahkemesi önündeki 1 Eylül 2003 tarihli ilk duruşmada usule ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir. Davanın esasına ilişkin ilk duruşmanın 18 Aralık 2003 tarihinde düzenlenmesi öngörülmüştür.

32. Haydar Ceylan 7 Kasım 2003 tarihinde Kandıra Ceza Mahkemesi önünde kötü muamele iddialarını yinelemiştir. (Haydar Ceylan, ilgili tarihte Kandıra cezaevinde tutuklu bulunmaktaydı.) Haydar Ceylan'ın ifadelerini içeren duruşma tutanağı Fatih Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

33. Fatih Ceza Mahkemesi 18 Aralık 2003 tarihinde H.İ.'yi dinlemiş; H.İ. bir kez daha başvuranın kötü muamele iddialarını reddetmiştir. Fatih Ağır Ceza Mahkemesi aynı gün, başvuranın yargılamalara katılan sıfatıyla müdahil olma talebini kabul etmiştir.

34. Ceza mahkemesi, 6 Temmuz 2004 tarihinde düzenlenen esasa ilişkin ikinci duruşma sonucunda, başvuranın iddia edildiği gibi kötü muameleye maruz kalıp kalmadığı konusunda bir adli tıp uzmanından görüş alınmasına karar vermiştir.

35. Adli tıp uzmanı belirtilmeyen bir tarihte ilk derece mahkemesine, başvuranın geçirmiş olabileceği fiziksel travmanın yanı sıra psikolojik travmaya ilişkin olarak Adli Tıp Kurumunun yetkili biriminden tıbbi görüş alınmasını tavsiye etmiştir.

36. Fatih Ceza Mahkemesi 2 Kasım 2004 tarihinde Adli Tıp Kurumundan başvuranın durumuna ilişkin bir rapor hazırlamasını talep etmiştir.

37. Adli Tıp Kurumu belirtilmeyen bir tarihte Fatih Ceza Mahkemesinden, başvuran hakkında düzenlenen tıbbi raporları talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu ayrıca başvuranın tıbbi muayene için Kuruma gönderilmesini talep etmiştir.

38. Fatih Ceza Mahkemesi 1 Mart 2005 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinden, başvurana ilişkin tıbbi raporları talep etmiştir.

39. İlk derece mahkemesi 8 Haziran ve 20 Ekim 2005 tarihlerinde, talebine İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yanıt verilmediği gerekçesiyle duruşmaları ertelemiştir.

40. Fatih Cumhuriyet Savcısı 21 Mart 2006 tarihinde mahkemeye, sanık polis memurlarının eylemlerinin mülga Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesi uyarınca işkence olarak tanımlanması gerektiğini ve dolayısıyla, davanın ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girdiğini beyan etmiştir.

41. Fatih Ceza Mahkemesi aynı gün görevsizlik kararı vermiş ve dosyayı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

42. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önündeki 17 Ekim 2006 tarihli ilk duruşmada usule ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir. Davanın esasına ilişkin ilk duruşmanın 1 Aralık 2006 tarihinde düzenlenmesi öngörülmüştür.

43. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 1 Aralık 2006 tarihinde, kovuşturmanın zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle polis memurları aleyhine ceza yargılamaların düşürülmesine karar vermiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

44. Söz konusu zamanda yürürlükte bulunan iç hukuka ilişkin açıklamalar *Batı ve Diğerleri/Türkiye* (no. 33097/06 ve 57834/00, §§ 95-99, AİHM 2004-IV (alıntılar)) ve *Çobanoğlu ve Budak/Türkiye* (no. 45977/99, §§ 29-30, 30 Ocak 2007) davalarında bulunmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HAYDAR CEYLAN BAKIMINDAN SÖZLEŞMENİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

45. İkinci başvurudaki başvuran Haydar Ceylan, Sözleşme'nin 3 ve 13. maddeleri kapsamında, polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığını ve bunun sorumlularının yetkililer tarafından cezalandırılmadığının şikâyet etmiştir.

Mahkeme, bu şikâyetlerin yalnızca Sözleşme'nin 3. maddesi açısından incelenmesi gerektiğini değerlendirmektedir. İlgili madde aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

46. Hükümet, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyetinin, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekliliğinin yerine getirilmemesi nedeniyle reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin kararını temyiz etmediğini belirtmiştir.

47. Buna cevaben başvuran, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesiyle birlikte ele alındığında 102 § 4 maddesinin, devlet memurları tarafından işlenen kötü muamele ve işkence suçlarının kovuşturulması için beş yıllık bir zaman aşımı süresinin öngörüldüğünü ileri sürmüştür. Başvuran, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 104 § 2 maddesi uyarınca, 102. maddede tanımlanan zaman aşımı sürelerinin, mahkûmiyet hükmü, yakalama, tevkif ve sanığın sorgulanması gibi çeşitli olaylar nedeniyle kesintiye uğrayabildiğini ve bu türden bir kesintinin söz konusu olması halinde, sürenin en son kesilme tarihinden itibaren yeniden işlemeye başlayacağını belirtmiştir. Fakat aynı fıkra, zaman aşımı süresinin en çok 102. maddede öngörülen sürenin yarısına kadar uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, kötü muamele ve işkence suçlarının kovuşturulmasına ilişkin zaman aşımı süresi yedi yıl altı ay sonunda dolmuştur. Başvuran polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada maruz kaldığı kötü muameleden sonra yedi buçuk yıl geçmiş olduğunu ve dolayısıyla, ağır ceza mahkemesinin kararının mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102 ve 104. maddelerine uygun olduğunu belirtmiştir. Başvuran, Yargıtay'a yapacağı bir temyiz başvurusunun, davasının koşulları içerisinde herhangi bir başarı şansına sahip olmayacağı sonucuna varmıştır.

48. Mahkeme, Sözleşmenin 35 § 1 maddesi kapsamındaki iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının, başvuranları ilk olarak iddia edilen ihlallere yönelik tazmin edebilmelerini sağlaması için iç hukuk sisteminde mevcut ve yeterli olan hukuk yollarını kullanmasını zorunlu kıldığını yinelemektedir.

Hukuk yollarının varlığı, hem teoride hem de pratikte yeterince net olmalıdır. Aksi halde, hukuk yolları gerekli erişilebilirlik ve etkililikten yoksun olacaktır (örneğin bk. *Chitayev ve Chitayev/Rusya*, no. 59334/00, § 134, 18 Ocak 2007). Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1. maddesinin ispat külfetinin dağıtılmasını öngördüğünü yinelemektedir. İç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia eden Hükümetin, Mahkemeyi, söz konusu iç hukuk yolunun etkin ve aynı zamanda teoride ve uygulamada mevcut olduğuna, yani başvuranın şikâyetleri bakımından telafi imkânı ve makul başarı şansı sunduğuna ve erişilebilir olduğuna ikna etmesi gerekmektedir (bk. *Sejdovic/İtalya* [BD], no. 56581/00, § 46, AİHM 2006-....).

49. Mahkeme somut davada, başvuranın şikâyeti üzerine iki polis memuru aleyhine başlatılan yargılamaların İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından düşürüldüğünü ve başvuranın yargılamalara katılan sıfatıyla müdahil olmuş olmasına rağmen ilgili kararı temyiz etmediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkeme, özellikle mevcut davanın koşulları içerisinde, Yargıtay'a yapılacak bir temyiz başvurusunun Haydar Ceylan'ın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyeti bakımından etkili bir hukuk yolu teşkil edip etmeyeceğini belirlemelidir.

50. Mahkeme, ilgili zamanda yürürlükte olan Türk Ceza Kanunu'nun 102 ve 104. maddeleri uyarınca, kötü muameleye ilişkin davaların yedi yıl altı aylık mutlak bir zaman aşımı süresine tabi olduğunu kaydetmektedir. Mahkeme bu bağlamda, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi iki polis memuru aleyhine ceza yargılamalarını zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle düşürdüğünde, başvuranın maruz kaldığı iddia edilen kötü muamelenin tarihinden itibaren fiilen yedi yıl, altı ay ve iki hafta geçmiş olduğunu gözlemlemektedir. Mahkeme, başvuranın temyiz başvurusunda bulunup kötü muamele iddialarını bir kez daha Yargıtay önünde ileri sürmesi için herhangi bir neden görememektedir; zira Yargıtay sadece, mülga Türk Ceza Kanunu'nda hüküm altına alınan mutlak süre sınırlarını dikkate almak suretiyle ilk derece mahkemesinin kararını onayabilirdi. Ayrıca, Hükümet

Yargıtay'a yapılacak bir temyiz başvurusunun başvuranın 3. madde kapsamındaki şikâyeti bakımından nasıl bir telafî sağlayacağına dair herhangi bir ayrıntılı açıklamada bulunmamıştır. Hükümet iddiasını desteklemek üzere Yargıtay'ın benzer davalarındaki kararlarının örneğini de ibraz etmemiştir.

51. Mevcut davanın koşulları içerisinde Mahkeme, Yargıtay'a yapılacak bir temyiz başvurusunun Haydar Ceylan'ın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki şikâyeti karşısında herhangi bir başarı şansı sunmadığını değerlendirmektedir. Bu nedenle Mahkeme, Hükümetin ilk itirazını reddetmektedir.

52. Mahkeme bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Mahkeme, ayrıca, şikâyetin kabul edilemez olduğuna ilişkin başka bir gerekçe de bulunmadığı kanısındadır. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönü ışığında davalı Devletin sorumluluğu

53. Hükümet, Haydar Ceylan'ın kötü muamele iddialarının dayanaksız olduğunu iddia etmiştir. Hükümet, başvuranın kaçmaya teşebbüs ettiğinde polis memurlarının kendisini engellemek için güç kullanmaya mecbur kaldıkları sırada yaralandığını ileri sürmüştür. Hükümet ayrıca, başvuranın olaylara ilişkin ulusal mahkemeler ve Mahkeme önündeki anlatımlarının tutarlı olmadığını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın kötü muamele iddialarının makul şüpheyi yer vermeyecek şekilde ispatlanmadığını iddia etmiştir.

54. Haydar Ceylan, maruz kaldığı kötü muameleye ilişkin ayrıntılı bir açıklamayı ulusal yetkililere sunmuş olduğu yanıtını vermiştir. Haydar

Ceylan özellikle, yumruklanmış, tekmelenmiş, yere atılmış ve dövülmüş, falakaya yatırılmış, hortumla üzerine su sıkılmış ve uzun süreler boyunca ayakta durmaya zorlanmıştır. Tarih düşülmemiş, başvuranın imzasını taşımayan ve başvuranın Gaziosmanpaşa Emniyet Müdürlüğünde tutulduğu sırada kaçmaya teşebbüs ettiğinin belirtildiği polis tutanağına ilişkin olarak başvuran, bu tür bir teşebbüste bulunduğunu inkâr etmiş ve ilgili raporun sahte olduğunu ileri sürmüştür.

55. Mahkeme, 3. maddenin demokratik toplumların en temel değerlerinden birine herhangi bir istisna öngörmeksizin yer verdiğini ve bunun askıya alınmasına Sözleşme'nin 15 § 2 maddesi uyarınca izin verilmediğini vurgulamaktadır (bk. *Selmouni/Fransa* [BD], no. 25803/94, § 95, AİHM 1999-V). Mahkeme, bir kişinin sağlıklı olarak gözaltına alındığı, ancak serbest bırakıldığı anda yaralı vaziyette olduğunun tespit edildiği durumlarda Devletin, söz konusu yaralanmaların ne şekilde meydana geldiğine dair mantıklı bir açıklama sağlamak ve mağdurun iddialarına, özellikle de söz konusu iddialar tıbbi raporlarla destekleniyorsa, şüphe düşürecek deliller sunmakla yükümlü olduğunu hatırlatmaktadır. Bunun yapılmaması halinde, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında açık bir sorun ortaya çıkacaktır (bk. diğer pek çok karar arasında, yukarıda anılan *Selmouni*, § 87 ve *Çelik ve İmret/Türkiye*, no. 44093/98, § 39, 26 Ekim 2004). Mahkeme bu tür delilleri değerlendirirken “makul şüphenin ötesinde” kanıt standardını benimsemiştir. Fakat bu tür bir kanıt, yeterince güçlü, açık ve uyumlu çıkarsamaların ya da birbirine benzeyen ve aksi ispatlanmamış fiili karinelerin bir arada var olmasından da kaynaklanabilir (bk. *Hacı Özen/Türkiye*, no. 46286/99, § 46, 12 Nisan 2007).

56. Ayrıca, gözaltı sırasında yetkililerin gözetimi altında bulunan kişilerin durumunda olduğu gibi, bahse konu olayların tamamen veya büyük oranda yetkililerin yegâne bilgisi dâhilinde olması halinde, tutulma esnasında meydana gelen yaralanmalar bakımından güçlü fiili karineler oluşacaktır. Nitekim tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama sunma

konusundaki ispat külfetinin yetkililere ait olduğu değerlendirilebilir (bk. yukarıda anılan *Hacı Özen*, § 47).

57. Mevcut davanın koşullarına dönülecek olursa Mahkeme öncelikle, başvuranın polis gözetiminde tutulmasının başlangıcında tıbbi muayeneye tabi tutulmadığını ve polis gözetimi süresi boyunca hakkında düzenlenmiş üç tıbbi rapor olduğunu gözlemlemektedir. 19 Nisan 1999 tarihli tıbbi raporda başvuranın sırtında, sol göz kapağında ve sol omzunda morluklar olduğu ortaya konmuştur. 22 Nisan 1999 tarihinde düzenlenen ikinci tıbbi raporda başvuranın sağ kaşında, burnunun sol tarafında ve sol omzunda yaralanmalar olduğu ortaya konmuştur. 25 Nisan 1999 tarihli üçüncü ve son raporda ise, başvuranın sağ kaşında, burnunun sol tarafında ve sol omzunda yaralar olduğu ortaya konmuştur (bk. yukarıda 20-22. paragraflar).

58. Mahkeme, söz konusu tıbbi raporlardaki bulgulara ilişkin olarak taraflar arasında ihtilaf bulunmadığını kaydetmektedir. Ancak taraflar, başvuranın yaralanmaya ne şekilde maruz kaldığına ilişkin farklı anlatımlarda bulunmuştur. Haydar Ceylan gözetimindeyken kötü muamele gördüğünü iddia etmiş, Hükümet ise başvuranın Gaziosmanpaşa Emniyet Müdürlüğünde pencereden atlamaya teşebbüs ettiği sırada yaralanmanın meydana geldiğini iddia etmiştir (bk. yukarıda 18. paragraf). Hükümet, söz konusu iddiayı desteklemek üzere üç polis memuru tarafından düzenlenen ve imzalanan bir tutanağı ibraz etmiştir.

59. Bu bağlamda Mahkeme, Hükümet tarafından ibraz edilen tutanağın ne başvuranın imzasını, ne de kendisinin tutanağı imzalamayı reddettiğine ilişkin bir açıklama içerdiğini gözlemlemektedir. Söz konusu raporda düzenlenme tarihi ve zamanı da belirtilmemiştir. Ayrıca, 18 Nisan 1999 tarihinde saat 13.45'te düzenlenen üst arama tutanağı başvuranın memurlara direndiğine ve polis memurlarının başvurana karşı güç kullandıklarına dair herhangi bir bilgi içermemektedir. Üst arama tutanağında ikinci bir tutanağın hazırlanacağına dair herhangi bir emare de bulunmamaktadır. Mahkeme, iddia edilen arbedenin üst arama tutanağında belirtilmemesinin

gerekçesini anlamakta güçlük çekmektedir. Ayrıca, tıbbi raporlarda yer alan bulgular, başvuranın dövüldüğüne yönelik iddialarıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın 19 Nisan 1999 tarihli raporda tespit edilen yaralanmalara meşru güç kullanımı sonucunda maruz kaldığının ikna edici bir şekilde kanıtlandığı kanaatinde değildir.

60. Ek olarak, Mahkeme 22 ve 25 Nisan 1999 tarihli sağlık raporlarının 19 Nisan 1999 tarihli sağlık raporunda olmayan bulgulara eriştiğini, bu bulgular arasında başvuranın sağ gözündeki ve burnunun solundaki yara izlerinin yer aldığını ve Hükümetin bu konuda bir açıklama yapmadığını gözlemlemiştir.

61. Mahkeme Devletlerin tutuklu durumda bulunan herkesin sağlığından sorumlu olduğunu tekrarlamıştır. Bu kimseler hassas bir durumdadır ve yetkililer bu kişileri korumakla görevlidir (bk. *Mehmet Emin Yüksel/Türkiye*, no. 40154/98, § 30, 20 Temmuz 2004). Tutuklu iken yetkililerin kontrolü altında olan kimselerin yaralanmalarından yetkililerin sorumlu olduğu ve mevcut davada Hükümet tarafından ikna edici bir açıklama yapılmadığı göz önünde bulundurulduğunda Mahkeme, 19, 22 ve 25 Nisan 1999 tarihli sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmaların Hükümetin sorumlu olduğu bir muameleden kaynaklandığı görüşündedir.

62. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesi esas yönünden ihlâl edilmiştir.

2. Sözleşme'nin 3. maddesinin usuli anlamına yönelik olarak davalı Devletin sorumluluğu

63. Hükümet yerel mercilerin başvuranın iddialarına yönelik olarak etkili bir soruşturma yürütme sorumluluğunu yerine getirdiğini bildirmiştir.

64. Başvuran, kovuşturma zaman aşımına uğradığı için polis memurları hakkında başlatılan soruşturma ve ceza yargılamalarının etkili olamayacağını öne sürmüştür.

65. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin yetkililerin başvuran tarafından ortaya konulan “tartışmaya açık” ve “makul şüphe uyandıran”

iddiaların incelemesini gerektirdiğini hatırlatmıştır (bk. özellikle, *Ay/Türkiye*, no. 30951/96, §§ 59-60, 22 Mart 2005). Bu inceleme bağımsız, tarafsız ve kamu denetimine tabi olmalıdır. Aynı zamanda sorumluların tespit edilip cezalandırılmasına da olanak sunmalıdır (bk. *Assenov ve Diğerleri/Bulgaristan*, 28 Ekim 1998, § 102, Hüküm ve Karar Derlemeleri 1998-VIII; *Aksoy/Türkiye*, 18 Aralık 1996, § 98, *Derlemeler* 1996-VI; *Labita/İtalya* [BD], no. 26772/95, § 131, AİHS 2000-IV).

66. Bu bağlamda çabukluk ve makul bir hızlilik şartı da gereklidir. Bir durumun soruşturulmasında ilerlemeyi önleyecek bir takım zorlukların ve engellerin olabileceğini kabul etmek gerekmektedir. Ancak, yetkililerin işkence veya kötü - muameleye yönelik soruşturmalarda hızlı tepki göstermesi genel anlamda yetkililerin hukukun üstünlüğüne bağlılığına duyulan kamu güvenine ve gizli anlaşmaların ya da yasaya aykırı eylemlere tolerans gösterilmesinin önlenmesine yönelik olarak önem taşımaktadır (bk. *Çelik ve İmret*, yukarıda anılan, § 55).

67. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. Maddesi kapsamında başvuranın yaralanmasından davalı Devletin sorumlu olduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple etkili bir soruşturmanın yapılması gerekmektedir.

68. Mahkeme, 25 Nisan 1999, 3 Mart 2000 ve 22 Mayıs 2002 tarihlerinde başvuranın Devlet Güvenlik Mahkemesine bağlı nöbetçi hâkim önünde ve mahkeme önünde polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada kötü muameleye maruz kaldığını belirttiğini gözlemlemiştir. Başvuranın iddialarına rağmen adli yetkililer hızlı bir şekilde cezai suçlamada bulunmamıştır. Ancak 3 yıldan fazla bir süre sonra, başvuranın temsilcisi tarafından bir suç duyurusunda bulunulmasının ardından başvuranın iddialarına yönelik olarak bir soruşturma başlatılmıştır. Ardından Fatih Cumhuriyet Savcısının Fatih Ceza Mahkemesi'ne bir iddianame sunması bir yıl üç ay sürmüştür. Mahkeme ise yargılamaların başlamasını takip eden iki yıl altı aylık bir süreden sonra yani kötü muamele eylemlerinin gerçekleşmesinden yedi yıl sonra, yetkisizlik -kararı vermiştir. Ardından

davanın sevk edildiği İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi ilk duruşmada davanın esasları dolayısıyla davanın düşmesine karar vermiştir.

69. Mahkeme, büyük ölçülerde meydana gelen gecikmelerin iç hukukta zaman aşımının uygulanmasına sebep olmasından dolayı söz konusu yargılamalardan bir sonuç elde edilemediğini gözlemlemiştir (bk. *Abdulsamet Yaman/ Türkiye*, no. 32446/96, § 59, 2 Kasım 2004). Mahkeme, yerel mercilerin yeterli düzeyde hızlı davrandığının ve özenle hareket ettiğinin düşünülmemeyeceğini ve bunun haklarında delil olmasına rağmen şiddet eylemlerinin asıl failleri için dokunulmazlık sağladığı görüşündedir (bk. *Batı ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 147).

70. Yukarıdakiler ışığında, Mahkeme Haydar Ceylan'ın kötü muamele gördüğü iddialarına yönelik olarak yerel merciler tarafından Sözleşme'nin 3. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varmıştır.

71. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. Maddesi usul yönünden ihlâl edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

72. Başvuranlar, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında, tutuklu yargılanma sürelerinin aşırı uzun olduğuna ilişkin şikâyetle bulunmuştur. Başvuranlar, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamında, gözaltında tutulmalarının hukuka uygunluğuna itiraz etme adına etkin bir iç hukuk yolu bulunmadığını iddia etmişlerdir. Son olarak, başvuranlar Sözleşme'nin 5 § 5 maddesine dayanarak aşırı uzun olan tutukluluk sürelerine ilişkin olarak icra edilebilir bir tazminat hakkı bulunmadığından şikâyet etmişlerdir. Sözleşme'nin 5. maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“3. İşbu maddenin 1 (c) fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes ... makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest

bırakılma hakkına sahiptir. Serbest bırakma, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

73. Hükümet, Mahkeme’yi Sözleşme’nin 5 § 4 maddesi uyarınca başvuranların şikâyetlerini Sözleşme’nin 35 § 1 maddesi uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekliliğinin yerine getirilmemesi nedeniyle reddetmeye davet etmiştir. Mahkeme’nin *Köse/Türkiye* (no. 50177/99, 2 Mayıs 2006) ve *Baştımar/Türkiye* (no. 74337/01, 5 Aralık 2006) kararlarına atıfta bulunarak, Hükümet başvuranların mülga Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 297-304 maddeleri uyarınca başvuranların devam eden tutukluluk hallerine itiraz etmediklerini öne sürmüştür.

74. Başvuranlar mülga Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 297-304 maddeleri uyarınca itirazda bulunduklarını ve bunun etkili olmadığını belirtmiştir.

75. Mahkeme, başvuranların 15 Nisan 2002 ve 25 Temmuz 2005 tarihlerinde tutukluluk hallerinin devamına hükmeden kararlara karşı Hükümet tarafından atıfta bulunan hukuk yolunu kullanarak itiraz ettiklerini gözlemlemiştir. Ek olarak Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmesi konusuna ilişkin olarak bu hukuk yolunun etkinliğine yönelik olarak bir tespit yapılması gerektiği görüşündedir. Bu durum ise başvuranların şikâyetlerinin esasları ile doğrudan ilişkilidir. Ardından bu konunun esaslara dâhil edilmesini öngörmüştür.

76. Mahkeme, başvurunun bu kısmının Sözleşme'nin 35 § 3 maddesi anlamında açıkça dayanaktan -yoksun olmadığını kaydetmektedir. Bu kısmın kabul edilemez olarak ilan edilmesi için başka bir gerekçe de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, şikâyetin kabuledilebilir olarak beyan edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

1. Sözleşme'nin 5 § 3. maddesi

77. Hükümet, yargılamalar boyunca süren ve başvuranların terörist eylemlere katıldığına yönelik makul bir şüphenin bulunduğu bildirmiştir. Ek olarak Hükümet, başvuranların tutukluğunun onların firar etmesine, başka bir suç işlemesine ve delilleri ortadan kaldırmalarına karşı gerekli olduğunu öne sürmüştür.

78. Başvuranlar iddialarını sürdürmüştür.

79. Mahkeme dikkate alınacak sürenin hesaplanmasına ilişkin olarak başvuranların birden fazla ve art arda gelen tutukluluk sürelerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini not etmiştir. Ayrıca, başvuranların tutukluluk sürelerinin uzunluğunun makul olup olmadığı değerlendirilirken Mahkeme Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında art arda gelerek biriken tutukluluk sürelerine ilişkin dünya çapında bir değerlendirme yapmalıdır (bk. *Solmaz/Türkiye*, no. 27561/02, §§ 36-37, AİHS 2007-... (alıntılar)). Bunun sonucunda Sözleşme'nin 5 § 1 (a) maddesi kapsamında mahkûmiyetlerinin ardından tutuklu olarak kaldıkları süre, yani 22 Mayıs 2002 ve 17 Nisan 2003 tarihleri arasındaki süre, toplam tutuklu olarak yargılandıkları süreden çıkarıldıktan sonra mevcut davada dikkate alınması gereken süre altı yıl 11 aydan fazladır.

80. Mahkeme, mevcut başvurulardakine benzer hususlara yönelik açılan davalarda birçok kez Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bk. Örnek olarak, *Gökçe ve Demirel/Türkiye*, no. 51839/99, § 45, 22 Haziran 2006; *Solmaz*, yukarıda anılan; *Bağam/Türkiye*, no. 26896/02, § 20, 31 Temmuz 2007).

81. Mahkeme, kendisine ibraz edilen tüm belgeleri incelediğinde, Hükümet'in, Mahkeme'nin mevcut koşullarda farklı bir sonuca varmasını sağlayabilecek herhangi bir bilgi veya ikna edici bir delil ileri sürmediği görüşündedir. Mevcut olaya ilişkin içtihat göz önünde bulundurulduğunda Mahkeme, mevcut davada başvuruların tutukluk sürelerinin aşırı olduğu görüşündedir.

82. Buna göre, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi ihlâl edilmiştir.

2. Sözleşme'nin 5 § 4. maddesi

83. Hükümet, başvuruların şikâyetlerinin Sözleşme'nin bu hükmü çerçevesinde açıkça dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

84. Başvurular iddialarını sürdürmüştür.

85. Mahkeme, öncelikle başvuruların Devlet Güvenlik Mahkemesi ve Ağır Ceza Mahkemesi önünde birçok defa tutuksuz olarak yargılanma taleplerini dile getirdiklerini ve bu taleplerin hepsinin bu mahkemeler tarafından reddedildiğini gözlemlemektedir. Bu sebeple yargılamaları yapan mahkemelerin başvuruların aşırı uzun hale gelen tutukluluk sürelerini sona erdirmek için ve Sözleşme'nin anlamı dâhilinde yapıldığı iddia edilen ihlali telafi etmek için fırsatları bulunmaktaydı (bk. *Acunbay/Türkiye*, no. 61442/00 ve 61445/00, § 48, 31 Mayıs 2005 ve, *Mehmet Şah Çelik/Türkiye*, no. 48545/99, § 26, 24 Temmuz 2007).

86. Mahkeme, mülga Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 297-304 maddeleri uyarınca başvurulara tutukluluk hallerinin devamına hükmeden kararlara itiraz edebilmelerine olanak veren hukuk yolunun uygulamada başarılı olma ihtimalinin düşük olduğuna ve sanığa itirazının gerçekten dikkate alındığı bir usul sağlamadığına karar verdiğini not etmiştir (bk., *Koştı ve Diğerleri /Türkiye*, no. 74321/01, § 22, 3 Mayıs 2007; *Bağrıyanık /Türkiye*, no. 43256/04, §§ 50 ve 51, 5 Haziran 2007; *Doğan Yalçın /Türkiye*, no. 15041/03, § 43, 19 Eylül 2008).

87. Mevcut davada Mahkeme'nin önceki bulgularından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Mahkeme, bu yüzden Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin anlamı kapsamında başvuranların tutuklulukların hukuka uygunluğuna itiraz edebilecekleri bir iç hukuk yolunun bulunmadığı sonucuna varmıştır.

88. Dolayısıyla, Mahkeme Hükümet'in bu başlık altında yaptığı iç hukuk yollarının tüketilmemesine yönelik ilk itirazını reddetmiştir ve Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

A. Sözleşme'nin 5/5 maddesi

89. Hükümet, bu başlık altında başvuranların tutukluğunun gerekli olduğunu ve iç hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

90. Başvuranlar iddialarını sürdürmüştür ve tutuklulukların uzunluğundan dolayı maruz kaldıkları zararların tazminini talep edebilecekleri bir hukuk yolunun bulunmadığını belirtmiştir.

91. Mahkeme, mevcut davada Sözleşme'nin 5 § 3. maddesinin ihlâl edildiği tespit ettiğini ve bu hükmün beşinci paragrafı kapsamında başvuranların tazminat hakkı elde ettiğini not etmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 3. maddesinde geçen "makul süre" kriterine aykırı olarak, Türk hukuk sisteminde tutukluğun uzunluğundan dolayı maruz kalınan zararların tazmininin talep edilebileceği bir hukuk yolunun bulunmadığını daha önce tespit ettiğini hatırlatmıştır (bk. örneğin, *Çiçekler/Türkiye*, no. 14899/03, § 65, 22 Aralık 2005, ve *Cahit Solmaz/Türkiye*, no. 34623/03, § 47, 14 Haziran 2007).

92. Mevcut davada Mahkeme'nin önceki bulgularından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Bu yüzden Mahkeme başvuranın icra edilebilir bir tazminat hakkına sahip olmadığını sonucuna varmıştır.

93. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 5 § 5 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

III. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

94. Başvuran, hakkındaki ceza yargılamalarının aşırı uzun olduğundan şikâyetçi olmuştur. Başvuranlar, Sözleşme'nin, ilgili kısmı aşağıda verilen 6 § 1 maddesine dayanmışlardır:

“Herkes davasının, (...) cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) mahkeme tarafından, (...) makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

95. Mahkeme bu şikâyetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Bu kısmın kabul edilemez olarak ilan edilmesi için başka bir gerekçe de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, şikâyetin kabuledilebilir olarak beyan edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. Esas hakkında

96. Hükümet, mevcut davanın koşulları içerisinde ceza yargılamalarının süresinin makul olmadığını düşünölemeyeceğini savunmuştur. Bu anlamda Hükümet terörizmle bağlantılı suçlardan yargılanmakta olan davalıların sayısına değinmiştir. Bunun dışında Hükümet başvuranların ve diğer davalıların savunmalarına yönelik uzatma talepleri dolayısıyla yargılamaların uzun sürmesinde rol oynadıklarını belirtmiştir. Son olarak, yargılamalar kapsamında yetkililere atfedilecek herhangi bir gecikmenin olmadığını ileri sürmüştür.

97. Başvuranlar iddialarını sürdürmüştür.

98. Mahkeme, dikkate alınması gereken sürenin 18 ve 19 Nisan 1999 tarihinde başvurular ilk defa polis tarafından gözaltına almasıyla başladığını ve dava dosyasından elde edilen bilgilere göre mevcut kararın alındığı tarih itibarıyla hale devam ettiğini gözlemlemektedir. Söz konusu bu süre iki farklı yargı düzeyinde dokuz yıl yedi ay sürmüştür.

99. Mahkeme, yargılamaların uzunluğunun makul olup olmadığına dair değerlendirmenin davanın koşulları yanı sıra, davanın karmaşıklığı ve başvurular ile ilgili makamların davranışları dikkate alınmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerektiğini hatırlatır (bk. diğer birçok karar arasında, *Pélissier ve Sassi /Fransa* [BD], no. 25444/94, § 67, AİHM 1999-II).

100. Mahkeme, mevcut başvurudakine benzer hususlara yönelik açılan davalarda birçok kez Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bk. örnek olarak, *Sertkaya/Türkiye*, no. 77113/01, § 21, 22 Haziran 2006; *Hasan Döner/Türkiye*, no. 53546/99, § 54, 20 Kasım 2007; *Uysal ve Osal/Türkiye*, no. 1206/03, § 33, 13 Aralık 2007).

101. Mahkeme, kendisine ibraz edilen tüm belgeleri incelediğinde, Hükümet'in, Mahkeme'nin mevcut koşullarda farklı bir sonuca varmasını sağlayabilecek herhangi bir bilgi veya ikna edici bir delil ileri sürmediği görüşündedir. Konuya ilişkin Mahkeme içtihadı göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme mevcut davada yargılamaların uzunluğunun aşırı olduğunu ve "makul süre" gerekliliğini karşılamadığını görüşündedir.

102. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ihlâl edilmiştir.

IV. SÖZLEŞME'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

103. Başvuranlar haklarındaki ceza yargılamalarının uzunluğuna yönelik olarak Türk hukukunda bir hukuk yolunun bulunmadığından şikâyet

etmiştir. Başvuranlar ayrıca Sözleşme'nin 13. maddesine dayanmıştır, bu hüküm ise aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

104. Mahkeme bu şikâyetin Sözleşme'nin 35 § 3 maddesi anlamında açıkça -dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Bu kısmın kabul edilemez olarak ilan edilmesi için başka bir gerekçe de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, şikâyetin kabuledilebilir olarak beyan edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. Esas hakkında

105. Hükümet, bu hususta görüş bildirmemiştir.

106. Başvuranlar iddialarını sürdürmüştür.

107. Mahkeme, önceki başvurularda benzer hususları incelemiş ve Türk hukukunda başvuranların söz konusu yargılamanın uzunluğuna itiraz edebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmaması hususunda AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (bk. *Bahçeyaka/Türkiye*, no. 74463/01, §§ 26-30, 13 Temmuz 2006, ve *Tendik ve Diğerleri/Türkiye*, no. 23188/02, §§ 34-39, 22 Aralık 2005). Mahkeme o davadaki kararından ayrılmayı gerektirecek bir durum görmemektedir.

108. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 13. maddesi ihlâl edilmiştir.

V. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

109. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlâl edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlâlin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

110. Manevi tazminat olarak Cem Demirbaş 20.000 avro, Haydar Ceylan ve Binnaz Demirbaş ayrı ayrı olarak 40.000 avro talep etmiştir. Ayrıca, Cem Demirbaş maddi tazminat olarak 20.000 avro talep etmiştir.

111. Hükümet, başvuranların iddialarına itiraz etmiştir.

112. Mahkeme Haydar Ceylan’a yönelik olarak Sözleşme’nin 3, 5 §§ 3, 4 ve 5, 6 § 1 ve 13. maddelerinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Cem Demirbaş ve Binnaz Demirbaş hakkında ise Mahkeme Sözleşme’nin 5 §§ 3, 4 ve 5, 6 § 1 ve 13. maddelerinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Mahkeme, Sözleşme’nin 5 §§ 4 ve 5 ve 13. maddelerine yönelik verilen ihlal kararının, başvuranlar tarafından yaşanan manevi zarar için yeterli adil tazmin teşkil ettiği kanaatinde olmuştur. Diğer yandan Mahkeme başvuranların, Sözleşme’nin 3, 5 § 3 ve 6 § 1 maddeleri kapsamındaki haklarının ihlâli nedeniyle gördüğü zararların sadece ihlâl bulunduğu yönünde bir tespitle telafi edilemeyeceğini kabul etmektedir. Hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, Haydar Ceylana manevi tazminat olarak 17.500 avro ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca Cem Demirbaş ve Binnaz Demirbaş’ın her birine ayrı ayrı 7.500 avro ödenmesine karar vermiştir.

113. Cem Demirbaş’ın gördüğü iddia edilen maddi zarara ilişkin olarak Mahkeme, Demirbaş’ın bu iddiasına desteklemek üzere herhangi bir doküman sunmadığını gözlemlemiştir ve dolayısıyla Mahkeme bu talebi reddetmiştir.

B. Masraf ve giderler

114. Ek olarak, başvurular Mahkeme önünde gerçekleşen avukatlık ücretleri ve kırtasiye, posta, fotokopi, telefon ve tercüme hizmetleri gibi masraflar için müştereken toplam 3.995 avro talep etmiştir. İddialarını desteklemek üzere başvuranlardan her birinin temsilcilerine 1.250 avro ödediklerini gösteren faturaları ve temsilcileri ile yaptıkları yasal anlaşmayı sunmuşlardır.

115. Hükümet sadece gerçekleşen giderlerin geri alınabileceğini savunmuştur. Bu bağlamda, bütün masraf ve giderlerin başvuruların tarafından belgelenmesi gerektiğini bildirmiştir. Son olarak başvuruların avukat ücreti talep ederken Türkiye Barolar Birliği tarafından belirlenen asgari ücreti temel alması gerektiğini öne sürmüştür.

116. Mahkeme içtihadına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Somut davada Mahkeme, elinde bulunan belgeleri ve yukarıdaki kriterleri göz önünde bulundurarak, bu başlık altındaki masrafları karşılamak üzere Haydar Ceylan'a 1,250a avro Cem Demirbaş ve Binnaz Demirbaş'ın her birine ayrı ayrı olarak 1.000 avro ödenmesini uygun bulmuştur.

C. Gecikme Faizi

117. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğunu değerlendirmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir.*
2. Başvuran Haydar Ceylan hakkında Sözleşme'nin 3 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;

Bütün başvurular hakkında:

3. Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin *ihlal edildiğine*;
5. Sözleşme'nin 5 § 5 maddesinin *ihlal edildiğine*;
6. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
7. Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
8.
 - (a) Davalı Devlet tarafından, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devlet'in para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağların ödenmesine:
 - (i) Başvuran Haydar Ceylan'a manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, 17.500 avro (on yedi bin beş yüz avro) ödenmesine;

DEMİRBAŞ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

(i) Cem Demirbaş ve Binnaz Demirbaş'a manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, her birine ayrı ayrı olarak 7.500 avro (yedi bin beş yüz avro) ödenmesine;

(iii) Masraf ve giderler için, Haydar Ceylan'a yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, 1.250 avro (bin iki yüz elli avro) ödenmesine;

(ii) Masraf ve giderler için, Cem Demirbaş ve Binnaz¹ Demirbaş'a yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, her birine ayrı ayrı 1.000 avro (bin avro) ödenmesine;

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranda, yukarıda bahsedilen meblağlara basit faiz uygulanmasına;

9. Başvuranların adil tazmin talebinin geri kalan kısmının reddedilmesine karar vermiştir.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 09 Aralık 2008 Salı tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Sally Dollé
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan

1. 12 Şubat 2009 tarihinde düzeltilmiştir: Kararın önceki versiyonunda başvuranın adı "Binna" olarak geçmekteydi.